

El record contra l'engany

*"Robert, d'ailleurs, ne
laissait jamais la
conversation toucher à
ce genre d'amours qui
était le sien"*

Proust. *Le temps
retrouvé*, Fg. 435

Durant el llarg i lent procés de descoberta que és, al capdavant, *La Recherche*, Proust se sorprèn dels mecanismes amb els quals els éssers humans dissimulen llur condició, llurs frustracions, llur sexualitat. Als salons, en societat, els comportaments són façanes ridícules de la veritat i només l'observació constant i el record acumulat, combinats, permeten el descobriment de la realitat. És en el record dels gestos, de les converses o de les actituds que le héros reconeix les persones. Per saber qui és realment Saint-Loup, li cal casar els records amb la descoberta per tal de constatar que aquell militar tan atret per les dones, que tant va fer patir la seva esposa, és homosexual. Els recursos desplegats per Saint-Loup o per Charlus, Albertine, Swan o Gilberte, són una actuació permanent que enterboleix la nostra percepció de la veritat.

Aquesta lectura lateral de l'obra de Proust ens permet afrontar, amb el referent d'un clàssic, l'anàlisi de certs comportaments socials d'avui i estalviar-nos disgustos. Actualment, la imatge que donem de nosaltres mateixos -l'hàbit-, és valorada -i acceptada- com a part de la nostra personalitat. Fins i tot, descobrir el monjo sota l'hàbit és considerat socialment irrellevant. Tant és així que sovint descobrim amb decepció la realitat, trista, d'un amic que creïem feliç, i ens enfadem tant o més perquè no ens ha continuat enganyant, perquè ha volgut compartir una dissort.

I tot això passa perquè la decepció de la descoberta d'un engany secular, d'una mentida sostinguda, d'una realitat amagada, ens retorna els records oblidats no revelats en el seu moment, com un tret dolorós que esberla la nostra estupidesa. I això ens fa mal,

i per això ens estimem més continuar surant en el frau permanent de la imatge abans que submergir-nos en la veritat.

Així doncs, Proust ens pot servir per salvar una hipocresia: la hipocresia de carregar als altres la culpa d'una actuació quan, si preservéssim el record que rau en cada present, en cada acte, si, en un mot, estiguéssim amatents a les actituds socials d'amics i enemics, la sorpresa de la decepció podria haver estat prevista i el desconcert seria per raó justa, no per vergonya pròpia.